

Hoe werken de hogescholen met de kwaliteiten toetsbekwaamheid en ontwikkelde tools?

Project: Je Ogen Uitkijken

Projectdoel 6: Handvatten voor voortdurende toetsbekwaamheid

Datum: 1 december 2022

Auteurs:

Drs. Kitty Meijer, Hogeschool Utrecht

Dr. Bas Agricola, Hogeschool Utrecht

Het project Je Ogen Uitkijken is uitgevoerd in opdracht van de Vereniging Hogescholen en het ministerie van OCW

Je ogen uitkijken

Colofon

Projectteam Je Ogen Uitkijken

- Tamara van Schilt-Mol (Hogeschool van Arnhem en Nijmegen; penvoeder, projectleider, eindverantwoordelijk projectlijn bke/ske)
- Liesbeth Baartman (Hogeschool Utrecht; projectleider, eindverantwoordelijk projectlijn Protocol Afstuderen)
- Kitty Meijer (Hogeschool Utrecht)
- Jeroen van der Linden (Hogeschool van Arnhem en Nijmegen)
- Lisette Munneke (Hogeschool Utrecht)
- Marjoleine Dobbelaer (Hogeschool van Arnhem en Nijmegen)
- Bas Agricola (Hogeschool Utrecht)
- Linda Jakobs (Hogeschool van Arnhem en Nijmegen)
- Kyle van den Langenberg (Hogeschool van Arnhem en Nijmegen)

Kerngroep Je Ogen Uitkijken

- Eric Tigchelaar (Hogeschool van Amsterdam)
- Dedmer Swart (Van Hall Larenstein, voorheen NHL Stenden)
- Martijn Leenknecht (HZ University of Applied Sciences)
- Kees Schimmel (Christelijke Hogeschool Ede)
- Brenda Aalders (Hanzehogeschool Groningen)
- Maaïke Cox (Aeres Hogeschool)
- Irene Biemond (Van Hall Larenstein, voorheen Hogeschool Windesheim)
- Martje Köhlen (Hogeschool Rotterdam)
- Judith Revet (Hogeschool Inholland)
- Nadya Raat (Saxion)

Stuur-/klankbordgroep

- Paul Rullmann
- Dominique Sluijsmans
- Daan Andriessen
- Roeland Smits (Vereniging Hogescholen)

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Methode	5
2.1	<i>Analyse</i>	6
3	Resultaten	6
3.1	<i>Implementatie</i>	6
3.2	<i>Verbeteringen en uitdagingen</i>	7
3.3	<i>Hoe verder</i>	8
4	Conclusie	8

1 Inleiding

Het blijvend ontwikkelen van toetsbekwaamheid is belangrijk gebleken binnen het hoger beroepsonderwijs. De invoering van de BKE- en SKE-trajecten en het ontwikkelen van het Protocol Afstuderen zijn recente ontwikkelingen die deze ontwikkeling verder aanjagen. Hogescholen werken daarin veelvuldig samen en dat heeft zijn vruchten afgeworpen, onder andere in het netwerk toetsbekwaamheid.

De hogescholen hebben afgesproken welke basisdidactische bekwaamheid docenten nodig hebben voor het verzorgen van het onderwijs. Ze bieden daarvoor diverse professionaliseringsactiviteiten aan die leiden tot een basiskwalificatie didactische bekwaamheid (BDB). Toetsing is een geïntegreerd onderdeel van de BDB, maar wordt ook los aangeboden, als basiskwalificatie examineren (bke). Docenten kunnen zich bovendien professionaliseren op ske-niveau. Deze seniorkwalificatie examineren (ske) rust toe op overstijgende taken en rollen in toetsbeleid, toetsprogramma en toetsbekwaamheid van collega's. Zowel het bke- als ske-niveau wordt door de hogescholen onderling erkend.

In het project Je Ogen Uitkijken hebben de hogescholen de leeruitkomsten voor de bke en de ske opnieuw beschreven, nu als kwaliteiten. De leeruitkomsten bepaalden sinds 2013 het niveau en de inhoud van de bke en ske. De ontwikkelingen op het gebied van toetsing vroegen om een herijking; daarin zijn ook de ervaringen van de hogescholen in de voorgaande jaren meegenomen. In de nieuwe versie zijn de leeruitkomsten beschreven als kwaliteiten. Hogescholen, opleidingen en docenten hebben daardoor de ruimte om de eigen visie en speerpunten rondom toetsing verder uit te werken.

Een omschrijving van de kwaliteiten is te vinden in de [verantwoordingsrapportage](#) (of in de Engelse vertaling). Zowel binnen het netwerk, als binnen het project Je Ogen Uitkijken, zijn praktische handvatten, tools en werkvormen ontwikkeld en gedeeld die opleidingen helpen om succesvol en duurzaam vorm te geven aan professionaliserings- en certificeringstrajecten bke en ske.

In het kader van het project Je Ogen Uitkijken zijn interviews afgenomen binnen de hogescholen van de kerngroepleden en het netwerk, met sleutelfiguren die inhoudelijk betrokken zijn bij de uitvoering van professionaliseringstrajecten voor toetsbekwamheid, om te onderzoeken hoe het proces van de implementatie van de kwaliteiten BKE en SKE en eventueel de tools, is ervaren. Het doel van dit onderzoek was dus om inzicht te krijgen in het proces en de ervaringen van de implementatie van de kwaliteiten.

2 Methode

Er is een interview leidraad gemaakt en gedeeld met de kerngroepleden. Er is een oproep gedaan in de teamsomgeving van het netwerk om netwerkleiden of sleutelfiguren binnen de hogeschool te kunnen interviewen. De kerngroepleden hebben vervolgens elkaar, de netwerkleiden of sleutelfiguren geïnterviewd en soms ook aanvullende materialen verzameld. Deze sleutelfiguren waren actief betrokken bij de implementatie van de kwaliteiten, zoals BKE/SKE coördinatoren. In een aantal gevallen hebben deze sleutelfiguren op hun beurt weer informatie verzameld binnen hun hogeschool om antwoord te kunnen geven op de vragen. Vragen in deze leidraad waren:

1. Hoe verliep het proces van de implementatie?
Denk aan tijd, wie erbij betrokken waren, gebruik van voorgaande evaluaties, systemen.
2. Wat is behouden, wat is bijgesteld?
Denk aan de visie, het doel, de trainer, de professionaliseringsactiviteiten/cursussen (vorm en inhoud), de organisatie, de certificering.
3. Tegen welke knelpunten en meevallers liep je aan?
Denk ook aan neven effecten.
4. Wat is er verbeterd en welke uitdagingen zie je nu?
5. Is er nog iets dat je wilt toevoegen?

Van deze interviews zijn gespreksverslagen gemaakt door de kerngroepleden.

2.1 Analyse

Deze gespreksverslagen zijn geanalyseerd door Bas Agricola en Kitty Meijer. De twee onderzoekers zijn daarbij in een iteratief proces tot resultaten en conclusies gekomen. Vervolgens zijn de bevindingen voorgelegd ter verificatie aan de kerngroepleden.

3 Resultaten

In totaal zijn gesprekken gevoerd met 17 hogescholen. Dit betrof een diversiteit van zowel grote, middelgrote als kleine hogeschol en verschillende domeinen

3.1 Implementatie

De implementatie bij de hogescholen is soepel verlopen. De kwaliteiten worden ervaren als een herijking en niet als iets nieuws. Veel hogescholen hebben wat kleine aanpassingen gedaan in hun huidige trajecten. Een paar hogescholen hebben de komst van de kwaliteiten aangegrepen om de trajecten te verbeteren, tegelijk met alle voorgenomen herzieningen uit evaluaties. Daarnaast zijn er enkele hogescholen die de trajecten, of delen daarvan, hadden uitbesteed. Wij zien in deze analyse van de implementatie een verschuiving naar eigen beheer van de trajecten. De kwaliteiten hebben dus een impuls gegeven aan het verbeteren van de bestaande trajecten en kwamen op een goed moment.

Er bestaat een diversiteit tussen hogescholen of de BKE apart, geïntegreerd in de BDB, of als beide opties, gegeven wordt. De kwaliteiten lenen zich beter tot integratie in de BDB. Overigens wordt wel opgemerkt dat toetsing een groot deel van de aandacht vraagt, zowel binnen de BDB als binnen de organisaties, ten opzichte van de andere onderdelen van de BDB.

Een enkele hogeschool biedt de BKE als los traject alleen nog aan voor zittende docenten, soms alleen nog in zelfstandige variant. Bij veel hogescholen is de trend om toe te werken naar een geïntegreerde BKE binnen de BDB, als dit nog niet het geval is.

Deze zelfstandigheid leidt in enkele gevallen tot vraagstukken over het niveau van de docent omdat het wat los komt van het begeleiden naar een bepaald niveau.

3.2 Verbeteringen en uitdagingen

Door de implementatie van de kwaliteiten ervaren de hogescholen dat het makkelijker is om de BKE/ BDB aan te laten sluiten bij praktijkvraagstukken. Een aantal hogescholen is nog zoekende in hoe dit vorm te geven, bijvoorbeeld door opdrachtgevers en/ of SKE-ers te positioneren vanuit de opleidingen. De trainers vinden het omgaan met deze open kwaliteiten soms ook lastig, zij waren gewend om de stappen van de toetscyclus te doorlopen. Het certificeren vindt bij veel hogescholen plaats in een geformaliseerde setting in de vorm van portfolio assessments. Docenten binnen de BKE vinden het lastig om om te gaan met de variatie die mogelijk is, de toetscyclus geeft houvast. Bij de SKE lijkt dit verschil niet zo groot. Het toestaan van verschillen leidt ook tot een spanningsveld over het borgen van de kwaliteit van de docenten.

In de evaluatie wordt door een aantal hogescholen de zorg geuit of het doorlopen van de toetscyclus, en de kennis en vaardigheden die daarvoor nodig zijn, nog voldoende aandacht krijgt in de BKE/ BDB trajecten. Deze lijken in de kwaliteiten minder nadrukkelijk beschreven, maar wordt wel gezien als waardevolle basis voor de trajecten.

De hogescholen die een cursusopzet hebben zoeken naar een juiste balans in frequentie en tijdspad. Het aantal bijeenkomsten lijkt wat gering. Tevens wil het management graag dat docenten gelijk starten met een BKE zodat zij aangewezen kunnen worden als examiner, waarvoor BKE vaak als een verplichting wordt gesteld, terwijl vanuit inhoudelijk perspectief er door de ontwikkelaars een voorkeur ligt om docenten één tot twee jaar ervaring te laten opdoen voordat ze starten met een cursus.

Het beoordelen van kwaliteit 4 komt daarin soms ook er sprake, dat vraagt eigenlijk een langere termijn ervaring voordat deze in een eindgesprek goed op zijn plek valt. De hogescholen zijn enthousiast over kwaliteit 4. Een aantal hogescholen vroeg al reflectie en dat past nu beter binnen de kwaliteiten. De vraag die alle hogescholen hebben is hoe deze te toetsen voor certificering.

3.3 Hoe verder

Er is afgesproken met de komst van de kwaliteiten dat hogescholen onderling kalibreren en assessoren gaan uitwisselen. Hogescholen zitten daar nu op te wachten en enkele hogescholen organiseren al valideringssessies.

Uitwisseling van materialen en beoordelingsmodellen voor certificering begint in het netwerk toetsbekwaamheid op gang te komen. In de evaluatie wordt door sommige hogescholen gevraagd om uitwisseling, bijvoorbeeld uitwisseling van kennisclips.

4 Conclusie

De kwaliteiten geven de hogescholen meer ruimte om eigen invulling te geven aan inhoudelijke vraagstukken. Er moet aandacht blijven voor de basiskennis om de toetscyclus te kunnen doorlopen. Hogescholen zoeken naar een evenwicht tussen de verschillende belangen die bestaan: bijvoorbeeld tussen management en examencommissie enerzijds die gecertificeerde docenten willen kunnen aanwijzen en bke en ske trainers die het belang van tijd benadrukken waarin docenten kunnen groeien in toetsbekwaamheid. Hogescholen vinden de aandacht voor het blijvend werken aan toetsbekwaamheid een waardevolle toevoeging. Het voortbestaan van het netwerk toetsbekwaamheid is belangrijk om ook in de toekomst de kwaliteit van de bke en de ske te kunnen borgen.